

Asia: VN/7020/2024

Lausuntopyyntö tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporteista

1. Täydentäviä huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin

Onko pienryhmä 1: Tekoäly luovassa työssä loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

Onko pienryhmä 2: Teknologia loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

Onko pienryhmä 3: Oikeudelliset kysymykset loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

2.1 TOIMENPITEET

1. Kannatanko esitettyjä toimenpiteitä?

Suomen kirjastoseura kannattaa sitä, että EU:n komission tekoälytoimisto ja muut EU-tason toimijat luovat eurooppalaiset ja kansainväliset standardit sekä käytänne- ja soveltamisohjeet.

- Tekijänoikeudellisesti relevanttien aineistojen käyttöä esimerkiksi tekoälyn kouluttamisessa ja kielimallien rakentamisessa ei tule ratkaista kansallisella sopimuslissenssisäännöksellä. On tärkeää, että tekoälyä säädellään unionin laajuisesti yhtenäisellä lainsäädännöllä.

- Kansallisen lain rajoitussäännöstä liittyen tekstin- ja tiedonlouhintaan ei tule kaventaa tai muuttaa sopimuslissenssisäännökseksi, joka edellyttäisi aina sopimuslissenssijärjestön luvan teksti- ja kuva-aineistojen käyttämiseksi esimerkiksi tekoälyn kouluttamisessa ja kielimallien rakentamisessa.

Sopimuslissenssijärjestelmä olisi rajoitussäännöksen vastakohta. Kansallista sääntelyä ei tule tehdä myöskään generatiivisen tekoälymallin koulutusdatan osalta. Tekstin ja tiedonlouhinnan

rajoitussäännös on säädetty EU-tasolla täysharmonisoinnilla direktiivissä (EU) 2019/790 ja tekoälysäädös nimenomaisesti kieltää tekoälysäädöksestä poikkeavan rajoittavan kansallisen sääntelyn.

- Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa muistiorganisaatioille toiminnan tekoälyn ekosysteemissä. Muistiorganisaatioiden rooli on jatkossakin huomioitava ja turvattava, eikä niiden tietoaineistojen tutkimuskäyttöä saa rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä. Tekoälyn tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan juridisen sääntelyn tarkastelun kohteena tulisi olla EU:n digitaaliset sisämarkkinat ja EU-tason sääntely. Suomeen ei tule muodostaa tiukempaa lainsäädäntöä kuin mihin tekoälyasetus ohjaa pyrkimyksessään luoda EU-laajuisesti yhdenmukaista ja kokonaisvaltaisesti harmonisoitua tekoälyjärjestelmiä ja generatiivisia tekoälymalleja koskevaa sääntelyä.

- Erytisen suomalaisen sopimuslisenssin säätäminen synnyttäisi EU-tasolla monitahoisia ongelmia, ja se olisi esimerkiksi DSM direktiivin tiedonlouhintaa koskevan sääntelyn vastaista. Sopimuslisenssi myös asettaisi Suomen lain piirissä toimivat eri asemaan suhteessa muihin EU-maihin.

2. Onko jokin toimenpide mielestäsi toista tärkeämpi?

Tärkeintä on yhtenäinen oikeudellinen EU-tasoinen kehys suhteessa tekoölyyn.

EU-tasoinen sääntely mahdollistaa tekoölymallien ja tekoälyjärjestelmien tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiot. Suomen tulee välttää kansallisesta lainsäädännöstä johtuvia uusia poikkeuksia.

Tärkein toimenpide on Euroopan-tasoiset ja kansainväliset standardit sekä käytänne- ja soveltamisohjeet.

3. Millä tavalla katsot, että toimenpiteet tulisi toteuttaa?

Tekoölyyn liittyvä sääntely, standardit, käytänne- ja soveltamisohjeet sekä tekoölyyn liittyvä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen tulee tehdä kansainvälisenä yhteistyönä ja EU-tasolla, ei kansallisilla sovelluksina.

2.2 KOULUTUS- JA TIEDOTUS

1. Kannatanko esitettyjä toimenpiteitä koulutukseen ja tiedotukseen liittyen?

Suomen kirjastoseura kannattaa tekoölyyn liittyvää tiedotusta ja koulutusta.

Tekoölyyn liittyvät pelisäännöt sekä käytänne- ja soveltamisohjeet tulee tehdä kansainvälisenä yhteistyönä ja EU-tasolla.

Muistiorganisaatioilla on merkittävää osaamista metadata- ja tunnistekäytännöistä, ja sitä osaamista olisi hyvä hyödyntää tässäkin yhteydessä.

2. Onko jokin ehdotettu tema mielestäsi toista tärkeämpi?

Viittaamme edelliseen kohtaan.

3. Millä tavalla katsot, että koulutus ja tiedotus tulisi toteuttaa?

Muistiorganisaatioiden rooli suhteessa tutkimukseen tulee turvata. Laadukkaalla tietoaaineistolla on suora vaikutus tutkimukseen ja sen laatuun, ja sitä kautta myös koulutuksen tasoon. Muistiorganisaatioilla on merkittävää osaamista metadata- ja tunnistekäytännöistä, ja sitä osaamista olisi hyvä hyödyntää tässäkin yhteydessä.

2.3 SELVITYKSET

1. Kannatatko esitettyjä aiheita selvittäväksi?

Suomen kirjastoseura kannattaa esitettyjen aiheiden selvitystä.

On tärkeää huomioida selvityksissä se, että tieteellistä tekoälytutkimusta koskee eri lainsäädäntö kuin muuta, kuten yritysten kaupallista toimintaa.

2. Onko jokin selvityksen aihe mielestäsi toista tärkeämpi?

Tekoälyn opetusaineistojen puutteet ja vinoumat tulee tunnistaa ja ehkäistä.

3. Millä tavalla katsot, että selvitykset tulisi toteuttaa?

Olennaista on, että tiedeyhteisö, kulttuuriperintösektori, muut datavarantoja hallinnoivat julkiset toimijat ja myös kotimaiset kaupalliset tekoälykehittäjät osallistuvat selvityksiin, jotta asiaa ei tarkastella pääsääntöisesti oikeudenhaltijoiden ja tekijänoikeusjärjestöjen näkökulmasta. Selvitysten tavoitteena tulisi olla löytää menetelmät ja reunaehdot ratkaisuille, joilla turvataan suomalaisen tutkimuksen ja tekoälykehittämisen toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä sekä tiedeyhteisössä hyväksytyjä avoimen tieteen periaatteita.

Selvityksissä tulee tarkastella erikseen tutkimuksessa tehtävää ja kaupallista tekoälykehittämistä.

3. Lopuksi

Muita huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin ja niissä esitettyihin suosituksiin?

Jatkokäsittely olisi tärkeää laajentaa myös kattavasti tiedeyhteisöön, kulttuuriperintösektorille ja muille datavarantoja hallinnoiville julkisille toimijoille, sekä myös kaupallisiin tekoäly-toimijoihin. Näin varmistetaan mahdollisimman laaja-alainen ja tasapainoinen ymmärrys tekoälystä, sen kehittämisen tämänhetkisistä menetelmistä ja siitä, välittyvätkö alkuperäiset tekstit ja kuvat tekijänoikeudellisesti relevantisti kielimallien kautta yleisölle.

Eri ratkaisuvaihtoehtojen ja niihin liittyvien riskien tarkastelu pitää tehdä kaikkia osapuolia kuunnellen.

Manninen Juha
Suomen kirjastoseura ry

Manninen Juha
Suomen kirjastoseura ry